



રજુ કર્યા તારીખ	:	૦૨-૦૭-૨૦૨૫
દાખલ તારીખ	:	૦૨-૦૭-૨૦૨૫
ફેસલ તારીખ	:	૧૦-૦૬-૨૦૨૬
અવધી	:	વર્ષ, માસ, દિવસ
		૦૦ ૧૧ ૦૮

સુરેન્દ્રનગરનાં પ્રિન્સીપાલ સિનિયર સિવિલ જજ અને એડી.ચીફ જ્યુડીશ્યલ મેજીસ્ટ્રેટ સાહેબની કોર્ટ સમક્ષ.

ફોજદારી કેસ નં. ૨૨૮૫/૨૦૨૫.

આંક :-

ફરીયાદી : અશ્વીનભાઈ મયાભાઈ મકવાણા,
ઉ.વ.આ- ૩૭, ધંધો-માલધારી, ધર્મે-હિન્દુ,
રહે. કુંભારપરા, શેરી નં. ૭, સુરેન્દ્રનગર,
તા. વઢવાણ, - જી. સુરેન્દ્રનગર.

વિરુદ્ધ

આરોપી : ઝાંપડા સામતભાઈ રામજીભાઈ,
ઉ.વ.આ- ૩૮, ધંધો- ટ્રાન્સપોર્ટ,
ધર્મ-હિન્દુ, રહે. ૩૬૪૯, કરાચી કોલોની,
મુ. હળવદ. તા.હળવદ, જી. મોરબી.

ગુન્હો : ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ

ફરીયાદી તરફે વિ.વ. શ્રી. સી.પી.ખોખરા.

આરોપી તરફે વિ.વ. શ્રી. વી.ડી.સરૈયા.

-:: હરાવ ::-

ફરીયાદની ટુંકમાં હકીકત:-

(૧) ફરીયાદપક્ષના કેસની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, ફરીયાદી ઉપરોક્ત ફરીયાદમાં જણાવેલ સરનામે રહીએ છીએ અને માલધારી હોય દુધનો ધંધો કરીએ છીએ અને વેપાર કરીએ છીએ. તેમજ આરોપી ઉપરોક્ત ફરીયાદમાં જણાવેલ સરનામે રહે છે અને આરોપી ટ્રાન્સપોર્ટને લગતુ

કામકાજ કરે છે. આરોપી તથા અમો ફરીયાદી બન્ને એક જ જ્ઞાતિના હોય અને આરોપી અવાર નવાર સુરેન્દ્રનગર મુકામે તેમના મામાને ત્યાં આવતા જતા હોય જેથી આરોપી અને અમો ફરીયાદી વચ્ચે ઘણા સમયથી સારા અને નજીકના મિત્રતાના સબંધો હોય અને એકબીજાને ઘરે આવતા જતા હોય જેથી આરોપી અને અમો ફરીયાદી વચ્ચે વિશ્વસનીય સબંધો બંધાયેલ હતા. અને તે સબંધના દાવે આરોપીએ અમો ફરીયાદી સાથે અવાર નવાર નાણાકીય વ્યવહાર થતો હતો.

વધુમાં જણાવે છે કે, આરોપીએ અમો ફરીયાદીને નવેમ્બર-૨૦૨૪ માં આરોપીએ જણાવેલ કે, મારે મારા ટ્રાન્સપોર્ટના ધંધાના કામ અર્થે તેમજ અંગત કારણોસર રૂા. ૩,૦૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા ત્રણ લાખ પુરાની જરૂરીયાત છે તેમ જણાવેલ. જેથી આરોપી અને ફરીયાદી વચ્ચે સારા અને નજીકના મિત્રતાના સબંધો હોય જેથી ફરીયાદીએ આરોપીને મદદરૂપ થવાથી તૈયારી દર્શાવેલ અને ફરીયાદીએ આરોપીને અંગત બચતમાંથી રૂા. ૩,૦૦,૦૦૦/- આરોપીને નવેમ્બર-૨૦૨૪ માં વગર વ્યાજે આપેલા અને આરોપીએ સ્વીકારેલા. અને તે સમયે આરોપીએ અમો ફરીયાદીને જણાવેલ કે, સદર રકમ હુ તમોને છ માસમાં પરત ચુકવી આપીશ તેવો પાકકો વિશ્વાસ અને ભરોસો આપેલ.

વધુમાં જણાવે છે કે, ત્યારબાદ આરોપીએ અમો ફરીયાદીને આપેલ સમય પૂર્ણ થતા ફરીયાદીએ આરોપીને આપેલ કાયદેસરની લેણી રકમની આરોપી પાસે ઉઘરાણી કરતા આરોપીએ ફરીયાદીને તા.૦૫/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજનો બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા, હળવદ શાખાના ખાતા નં. ૨૦૯૨૧૦૧૧૦૦૦૫૬૮૦ નો ચેક નં. ૦૯૮૮૨૯ નો રૂા.૩,૦૦,૦૦૦/- અંકે રૂપિયા ત્રણ લાખ પુરાનો આરોપીએ ચેકની તમામ વિગતો ભરી ભરાવી ચેકમાં હસ્તાક્ષર કરી ફરીયાદીની કાયદેસરની લેણી રકમ પેટે આપેલ.

વધુમાં જણાવે છે કે, આરોપીએ સદરહુ ચેક ફરીયાદીને આપતી વખતે એવુ વચન અને વિશ્વાસ આપેલ કે સદરહુ ચેક કલીયરીંગ માટે તમારા બેંક ના ખાતા માં રજુ કરતા તમોને ચેક ની પુરેપુરી રકમ જમા મળી જશે. આમ આરોપીના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખી ને અમો

ફરીયાદીએ પોતાની યુનીયન બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા, સુરેન્દ્રનગર શાખામાં પોતાના ખાતામાં આરોપીના કહેવા મુજબ સદર ચેક તા. ૦૬/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ ચેક જમા કરાવતા જે ચેક તા.૦૭/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ વસુલ થયા વગર કારણ "Funds Insufficient" ના શેરા સાથે ફરીયાદીને પરત મળેલ છે. અને ચેક મુજબ ની કાંઈપણ રકમ ફરીયાદીને મળેલ નહીં. એ રીતે આરોપીએ ધી નેગો. એક્ટ ની કલમ -૧૩૮ મુજબ નો ફોજદારી ગુનો કરેલ છે.

વધુમાં જણાવે છે કે, આમ આરોપીએ આપેલ ઉપર જણાવેલ ચેકની લેણી રકમ અમો ફરીયાદીને ન મળતા આરોપીએ અમો ફરીયાદીની વ્યવસ્થીત ઢબે છેતરપીંડી અને વિશ્વાસઘાત કરેલ હોય તેમજ નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ નો ગુન્હો કરેલ હોય કાયદાકીય પ્રકીયાના ભાગ રૂપે આરોપીને તેમના કાયમી રહેણાકના સરનામે ગત તા. ૧૩/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ અમારા વકીલ મારફત વિગત વાર નોટીસ રજુ. એડીથી આપેલ.

વધુમાં જણાવે છે કે, ઉપરોક્ત આરોપીને તેમના કાયમી રહેણાકના સરનામે રજુ. એડી. નોટીસ તા. ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ બજી ગયેલ છે. આમ છતાં આ કામનાં આરોપીએ કોઈ કાયદાના નિષ્ણાંતની સલાહ લઈ અમો ફરીયાદીની નોટીસનો જવાબ આપેલ નથી કે અમો ફરીયાદી સાથે કોઈ સમાધાનની વાતચીત કરેલ નથી કે અમો ફરીયાદીને ફરીયાદ મુજબની ચેકની લેણી નિકળતી રકમ ચુકવેલ નથી. જેથી નોટીસના દિવસ પંદરની મુદત વિતતા હાલની ફરીયાદ દાખલ કરેલ છે. આમ આરોપીને નોટીસ બજવા છતાં ચેકની રકમ તેણે ન ચુકવતા હાલની ફરીયાદનું કારણ ઉપસ્થીત થયેલ છે.

વધુમાં જણાવે છે કે, આ કામના આરોપીને અમો ફરીયાદીએ આપેલ હાથઉછીની રકમ પેટે આપેલ પેરા-૨ ની વિગતવાળો ચેક પેરા-૩ ની વિગતે પરત થયેલ હોય અને કાયદા મુજબ નોટીસ આપવા છતા મુદત વિતવા છતાં ફરીયાદ મુજબના ચેકની રકમ નહીં ચુકવીને આ કામનાં આરોપીએ નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ સાથે વાંચતા કલમ ૧૪૨ મુજબનો શિક્ષાને પાત્ર ગુન્હો કરેલ હોય તેની

સામે કાયદા મુજબ ચેકથી બેવડી રકમનો દંડ કરી તેમજ બે વર્ષની સજા કરી તેમજ અમો ફરીયાદીને ચેકની રકમ વળતર તરીકે અપાવવા અને તે મુજબ ધોરણસર થવા મારી ફરીયાદ છે.

આરોપીને સમન્સની બજવણી તથા ઈન્સાફી કાર્યવાહી:-

- (૨) ઉપરોક્ત હકીકતો મુજબ ફરીયાદ દાખલ થતા ગુનાનું સંજ્ઞાન લઈને આંક-૧ તળે ફરીયાદ ફોજદારી કેસ રજીસ્ટરે નોંધવાનું તેમજ બી.એન. એસ.એસ, ૨૦૨૩ ની કલમ-૨૨૭ મુજબ અધિનીયમની કલમ-૧૩૮ મુજબના ગુનાનો આરોપી વિરુદ્ધ સમન્સ કાઢવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ હતો. આરોપીને સમન્સની બજવણી થતા તેઓ કોર્ટમાં હાજર થયેલા અને ફરીયાદની નકલ આરોપીને મળ્યાની ખાતરી કરી, બી. એન.એસ.એસ ૨૦૨૩ની કલમ-૨૭૪ મુજબ આરોપીની પ્લી **આંક - ૮** થી નોંધેલ જેમાં આરોપીએ ગુનાનો ઈન્કાર કરતા આ કેસની ઈન્સાફી કાર્યવાહી સમન્સ ટ્રાયેબલ રીતે આગળ ચલાવવામાં આવેલ છે.

:: ફરીયાદીએ તેમની હાલની ફરીયાદના સમર્થનમાં રજૂ કરેલ પુરાવા ::

- (૩) ફરીયાદ પક્ષે તેઓના કેસના સમર્થનમાં નીચે મુજબનો મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

મૌખિક પુરાવા:-

ક્રમ	આંક	વિગત
૧	૦૪	ફરીયાદી અશ્વીનભાઈ મયાભાઈ મકવાણાનું પુરાવાનું સોગંદનામું

દસ્તાવેજી પુરાવા:-

ક્રમ	આંક	વિગત
૧	૧૨	તહોમતદારે આપેલ ચેક
૨	૧૩	ચેક રીટર્ન થયા અંગેનો રીટર્ન મેમો

૩	૧૪	તહોમતદારને આપેલ નોટીસ
૪	૧૫	રજી. એડી. કર્યાની પહોચ
૫	૧૬	એકનોલોજમેન્ટ
૬	૧૭	પોસ્ટલ ખાતાનો ઓનલાઈન ટ્રેક રીપોર્ટ

- (૪) ત્યારબાદ ઉલટતપાસના તબક્કે આરોપીની સતત ગેરહાજરીના કારણે આરોપીની ઉલટતપાસનો હકક તારીખ : ૦૬/૦૫/૨૬ ના રોજ બંધ કરવાનો હુકમ કરેલ છે.
- (૫) ઉપર મુજબનો ફરીયાદપક્ષનો પુરાવો રજુ કર્યા બાદ ફરીયાદ પક્ષ તરફે આંક-૧૯ થી તેઓ વધુ કોઈ પુરાવો આપવા માંગતા ન હોવા અંગેની કલોઝીંગ પુરસીસ રજુ કરેલ છે.

આરોપીનું બી.એન.એસ.એસની ક.- ૩૫૧ અન્વયે વધારાનું નિવેદન:-

- (૬) ફરીયાદ પક્ષનો પુરાવો પુરો થતા આરોપીને ફરીયાદ પક્ષના પુરાવામાં આવતી તેઓ વિરુદ્ધની દરેક હકીકત અને સંજોગો સમજાવવામાં આવેલ અને પ્લી તળે આરોપીનું વિશેષ નિવેદન બી.એન.એસ.એસ ની-૩૫૧ મુજબ નોંધવામાં આવેલ છે. જેમાં આરોપીએ તેની વિરુદ્ધ ના પુરાવાઓનો ઈન્કાર કરી વિશેષમા જણાવેલ છે કે, તેઓના પર ખોટો કેસ કરેલ છે.
- (૭) ફરીયાદપક્ષે તરફે મૌખિક દલીલો સાંભળી તેમજ આરોપી તરફે દલીલ સાંભળવામાં આવેલ છે. તે દરમિયાન આરોપીને પુરતી તકો આપેલ હોવા છતાં ઉલટ તપાસ માટે હકક ઓપન કરવા માટેની કોઈ અરજી આપેલ નથી કે ઉલટ તપાસ માટે હકક ઓપન કરાવેલ નથી આરોપી તરફે મૌખિક કે દસ્તાવેજી પુરાવા રજુ કરવામાં આવેલ નથી.
- (૮) ત્યારબાદ તે ઉપરાંત ફરીયાદી તરફે મૌખિક દલીલ સાંભળવામાં આવેલ છે. ફરીયાદી તરફે મૌખિક દલીલ થયેલ છે કે, આરોપીએ ફરીયાદીની

તરફેલામા તકરારી ચેક ઈસ્યુ કરેલ છે. ફરીયાદ પક્ષ ધ્વારા **આંક-૧૨ થી આંક- ૧૭** સુધીના અસલ દસ્તાવેજો તથા ખરી નકલો રજુ કરવામાં આવેલ છે. આરોપી હાજર ન રહેતા ફરીયાદપક્ષ ધ્વારા આરોપીનો ઉલટ તપાસનો હકક બંધ કરવામાં આવેલ છે . આરોપી તરફે કોઈ પુરાવા રજુ કરવામાં આવેલ નથી. વધુમાં, ફરીયાદ પક્ષે રજુ મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાઓ થકી આરોપી સામે આક્ષેપિત ગુનો પુરવાર થતો હોય કાયદામા ઠરાવ્યા મુજબ સજા તથા દંડ કરવા અરજ કરેલ છે.

(૯) ત્યારબાદ ફરીયાદપક્ષ તરફથી રજુ થયેલ પુરાવા અને સાહેદની જુબાની અને ફરીયાદપક્ષે રજુ દલીલો ધ્યાને લેતા આ કેસના આખરી ન્યાયિક નિર્ણય માટે નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થાય છે.

(૧) શું ફરીયાદ પક્ષ નિઃશંકપણે પુરવાર કરે છે કે, આ કામના ફરીયાદીની આરોપી પાસેથી નીકળતી લેણી રકમ પેટે આરોપી એ ફરીયાદીને આપેલ ફરીયાદ વાળો ચેક વણચૂકવાયેલ પરત ફરતા ફરીયાદીએ આપેલ માંગણી નોટીસ અંગે કાયદા મુજબ નિર્ધારીત સમય મર્યાદામાં આરોપીએ ફરીયાદીને રકમ નહી ચૂકવી આપી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ મુજબનો શિક્ષાને પાત્ર ગુન્હો કરેલ છે?

(૨) શું હુકમ ?

(૧૦) ઉપરોક્ત મુદ્દા ઉપર મારા નિર્ણય નીચે મુજબ છે.

(૧) હકારમાં.

(૨) આખરી હુકમ મુજબ.

ઉપરોક્ત નિર્ણય બાબત કારણો નીચે મુજબ છે.

-:: કારણો ::-

(૧૧) એ પ્રસ્થાપિત હકીકત છે કે, ચેક એ વિનીમયપત્ર છે અને વિનીમયપત્ર અન્વયે એન.આઈ.એક્ટની કલમ ૧૧૮ મુજબનો વિરુદ્ધનુ પુરવાર કરવામાં ન આવે તો અવેજ, તારીખ, સ્વીકારવાનો સમય, તબદીલીનો

સમય, શેરાઓના ક્રમ, ગુમ થયેલ વિનિમયપત્ર ઉપર લગાડેલી પુરતી ટીકીટો સબંધે અને તેનો ધારણકર્તા કાયદેસરનો ક્રમિક ધારણકર્તા હોવા અંગે કાનુની અનુમાન ધારણા કરી લેવામાં આવશે. તેવી જ રીતે એન.આઈ.એક્ટની કલમ-૧૩૯ મુજબ વંચાણે લેતા તેમા પણ જયા સુધી વિપરીત પુરવાર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી એવું અનુમાન કરવામાં આવશે કે, ચેકના ધારકે કલમ - ૧૩૮ માં જણાવેલ ચેક, કોઈપણ દેવુ અથવા અન્ય જવાબદારીને પુરેપુરી અથવા અંશતઃ માટે મેળવ્યો હતો આમ, કલમ ૧૩૯ ની જોગવાઈઓ જોતા ધારકની તરફેણમાં અનુમાન કરવાની જોગવાઈ સદર કલમમાં કરવામાં આવેલ હોવાનુ ફલીત થાય છે.તેવી જ રીતે એન.આઈ.એક્ટની કલમ-૨૦ મુજબ જો કોઈ વ્યક્તિ વિનિયમ પત્ર ઉપર સહી કરી આપે અને તે સંપૂર્ણ ક્રોસ હોય કે અપૂર્ણ વિગતવાળો હોય તો તેવી આપનાર વ્યક્તિ પ્રથમ દર્શનીય રીતે અન્ય વ્યક્તિને એવી સતા હસ્તાંતર કરે છે કે,તેમાંની અપૂર્ણ વિગત અથવા અન્ય જરૂરી ભરવાની વિગત તેણે સંપૂર્ણ કરી લઈ વિનિયમયપત્ર ઉપયોગમાં લેવાનો છે. આમ, ઉપરોક્ત નોંધેલ કલમ ૧૧૮,૧૩૯ અને ૨૦ અન્વયે ઉપલબ્ધ કાનુની અનુમાન અને ધારણા હાથ ઉપરના કેસમાં, ફરીયાદી વિનિમયપત્રનો ધારણકર્તા હોવાનુ માનવાને સબળ કારણ રહે છે. એ સાચુ છે કે, કાનુની અનુમાન અને ધારણા ખંડનીય પ્રકારની છે અને આવી ખંડન કરવાની જવાબદારી બચાવ પક્ષે રહેલ છે.

ધી નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબની જોગવાઈ અન્વયે આ કામે ગુનાના તત્વોની સાબિતી અંગે જોવામાં આવે તો આ કામે **આંક-૧૨** થી રજુ તા. **૦૫/૦૫/૨૫** ના રોજનો ચેક નં. **૦૯૮૮૨૯** વાળો અસલ ચેક આ કામના આરોપી ધ્વારા

પોતાની સહી કરી આપવામાં આવેલ હોય તથા ચેકમાં આરોપીની સહી ન હોય તે અંગેની કોઈ તકરાર પણ ન હોય, અથવા સહી અંગે તકરાર હોય તો તે આ કામે આરોપી તરફે સહી તેમની નથી તે સાબીતીનો બોજો આરોપીનો હોવા છતાં તે આ કામે જરૂરી પુરાવા રજુ રાખી ઓનસ રીવર્ટ કરેલ નથી, ત્યારે પ્રથમ(૧) તત્વ તરીકે ચેક હાલના આરોપી દ્વારા ઇસ્યુ કરવામાં આવેલ છે તેમ માનવા પુરતા આધાર રેકર્ડ ઉપર જણાય છે. તે જ રીતે **આંક-૧૨** વાળો ચેક ધ્યાને લેતા, ફલીત થાય છે કે, ચેક નં. ૦૯૮૮૨૯ વાળો તા. ૦૫/૦૫/૨૫ ના રોજનો અસલ ચેક યુનીયન બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા, સુરેન્દ્રનગર શાખામાં પોતાના ખાતામાં આરોપીના કહેવા મુજબ સદર ચેક તા.૦૬/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ ચેક જમા કરાવતા જે ચેક તા.૦૭/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ વસુલ થયા વગર કારણ "Funds Insufficient" ના શેરા સાથે અમો ફરીયાદીને પરત મળેલ છે. જે હકીકત તત્વ(૨) અને (૩)ની સાબીતીના રેકર્ડ ઉપર આધાર બને છે. **આંક - ૧૩** વાળો દસ્તાવેજ જોતા ચેક ઇસ્યુ કર્યાની તારીખથી ચેકની વેલીડીટી જે તે સમયના નિયમ મુજબ ૩ અથવા ૬ માસ દરમિયાન બેન્કમાં ચેક રજુ થયેલાનું ફલીત થાય છે તથા તે કારણ V "Funds Insufficient" ના કારણે પરત થયેલાનું ફલીત થાય છે. ત્યારબાદ **આંક-૧૪** થી નોટીસ, **આંક-૧૫** પોસ્ટની સફેદ પાવતી, **આંક-૧૬** થી એકનોલોજમેન્ટ તથા **આંક-૧૭** થી પોસ્ટલ ખાતાનો ઓનલાઈન ટ્રેક રીપોર્ટ ધ્યાને લેતા રજીસ્ટર્ડ પોસ્ટથી મોકલેલ હોવાનું ફલીત થાય છે કે, ફરીયાદીએ આરોપી પાસેથી તેના વકીલ મારફતે ડીમાન્ડ નોટીસ આરોપીના સરનામે તા. ૧૩/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ રજી. એડી. થી નોટીસ મોકલેલ. જે નોટીસ તા. ૧૪/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજ બજી ગયેલ છે. જે ચેક રીટર્ન થયાની તારીખથી દિન-૩૦ ની અંદર મોકલવામાં આવેલ છે. જ્યારે તા.

૧૩/૦૫/૨૦૨૫ ના રોજની રજીસ્ટર્ડ પોસ્ટથી આરોપીને નોટીસ આરોપીના સરનામે જે ફરીયાદમા બતાવવામાં આવેલ છે તે જ સરનામે મોકલેલ હોવાનું ફલીત થાય છે ત્યારે દિન-૧૫ ની અંદર આરોપી ધ્વારા નોટીસમાં જણાવેલ લેણી રકમ આરોપી ધ્વારા ચુકવવામાં આવેલ નથી તેવું ફલીત થાય છે જે કારણસર નિયત સમય મર્યાદા એટલે કે નોટીસ મોકલ્યાના/બજ્યાના પંદર દિવસ પૂર્ણ થયા બાદ ત્રીસ દિવસની અંદર આરોપી સામે હાલની ફરીયાદ દાખલ કરેલ છે. ત્યારે નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબના તમામ તત્વો ફરીયાદપક્ષે સાબિત કરવા માટે રજુ પુરાવાથી રેકર્ડ ઉપર આવેલાનું ફલીત થાય છે.

1. **2023 (0) ALJEL-HC 247313, GUJARAT HIGH COURT, Manoj Vasudev Sompura Versus State Of Gujarat, Special Criminal Application No. 6721 of 2023** નો ચુકાદો વંચાણે લેતા,

Dishonour of Cheque : Accused had not availed of any of opportunities provided by Trial Court to conduct cross-examination of complainant - Trial Court was completely justified in passing impugned order of conviction in absence of accused - this set of circumstances could not be classified as a contingency warranting exercise of writ jurisdiction or inherent powers u/S. 482 of CrPC when an effective alternative remedy of filing appeal is available to accused.

Code of Criminal Procedure, 1973-S. 482-
Negotiable Instruments Act, 1881-S. 138, 148 -
Constitution of India - Art. 226, 227 - dishonour of

cheque petition for quashing of order of conviction - availability of alternative remedy would not operate as a bar for exercising writ jurisdiction under Article 226 of Constitution in at least three contingencies, namely, where writ petition has been filed for enforcement of any of Fundamental Rights or where there has been a violation of principles of natural justice or where order or proceedings are wholly without jurisdiction or vires of an Act is challenged in present case, before Trial Court, sufficient opportunities were granted to petitioner to conduct cross-examination of complainant - however, it appears that petitioner had not availed of any of opportunities provided by Trial Court to conduct cross-examination of complainant - therefore, Trial Court was left with no other option but to conduct trial in absence of petitioner, who had deliberately or voluntarily chosen to evade trial proceedings hence, no reason for Trial Court to issue any warrant against petitioner petitioner had not produced any evidence in his defence or had made any submissions either oral or in writing thus, decision to not conduct cross-examination of complainant in spite of repeated opportunities was a deliberate, intentional and conscious decision on the part of petitioner - it was not that petitioner was not aware about the stage of trial proceedings this set of circumstances could not be classified as a contingency warranting exercise of writ jurisdiction or inherent powers u/S. 482 of CrPC when

an effective alternative remedy of filing appeal is available to petitioner petitioner has effective remedy of filing statutory appeal u/S. 148 of NI Act against impugned order of conviction and sentence - Trial Court was completely justified in passing impugned judgment and order no interference required petition dismissed.

2. 2025 (0) AIJEL-MH-2502426, BOMBAY HIGH COURT, Navneet Singh Gogia And Another Versus State Of Maharashtra And Another

- (a) Negotiable Instruments Act, 1881 S. 138 Criminal Procedure Code, 1973-S. 313 challenge to conviction and sentence under S. 138 for dishonor of cheques in absence of accused during trial -whether trial Court can proceed without presence of accused or their advocate and dispense with recording statement under S. 313 of CrPC held, trial Court has authority to proceed in absence of accused if they fail to appear despite multiple opportunities and do not seek exemption through counsel -mandatory recording of statement under S. 313 can be dispensed with in such cases as the nature of proceedings under S. 138 is quasi-criminal revisions dismissed, conviction and sentence confirmed.
(Paras 1-59)

- (b) Negotiable Instruments Act, 1881-S. 142(1)-Criminal Procedure Code, 1973-S. 273-examination of procedural compliance during trial for offences under S. 138-implications of absence of accused on trial proceedings

- held, evidence must generally be recorded in presence of accused as per S. 273 CrPC unless exceptions apply; however, if the accused persistently absents themselves without justification, the trial may continue without their presence or statement being recorded under S. 313 CrPC- this aligns with legislative intent for expeditious resolution in cheque dishonor cases. (Paras 14-20)

3. In case **Hiten P. dalal Vs. Batindranath banerjee AIR 2001 SC 2895** Hon'ble Apex Court has held that- " the moment cheque is issued the presumption runs against the accused. the words used for the presumption are "unless contrary is proved"therefore, the accused either by way of cross examination or by leading satisfactory evidence equivalent to the degree of proof or at least to the level of moral certainty to establish that the cheque was not issued for legally enforceable liability".
4. **Bir Singh vs. Mukesh Kumar reported as, (2019) 4 SCC 197, Para"32.** The proposition of law which emerges from the judgments referred to above is that **the onus to rebut the presumption under Section 139 that the cheque has been issued in discharge of a debt or liability is on the accused and the fact that the cheque might be post dated does not absolve the drawer of a cheque of the penal consequences of Section 138 of the Negotiable Instruments Act.**

Para 33. A meaningful reading of the provisions of the Negotiable Instruments Act including, in particular,

Sections 20, 87 and 139, makes it amply clear that a person who signs a cheque and makes it over to the payee remains liable unless he adduces evidence to rebut the presumption that the cheque had been issued for payment of a debt or in discharge of a liability. It is immaterial that the cheque may have been filled in by any person other than the drawer, if the cheque is duly signed by the drawer. If the cheque is otherwise valid, the penal provisions of Section 138 would be attracted.

Para 34. If a signed blank cheque is voluntarily presented to a payee, towards some payment, the payee may filled up the amount and other particulars. This in itself would not invalidate the cheque. The onus would still be on the accused to prove that the cheque was not in discharge of a debt or liability by adducing evidence.

હાલ ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવેલ સિધ્ધાંતો ધ્યાને લેતા આ કામે જોવામાં આવે તો આરોપી તરફે આ કામે રજુ ચેકમાં તેઓ ની સહી નથી અથવા ફરીયાદીએ ખોટી રીતે ચેકનો દુરુપયોગ કરેલ છે અને ચેકની રકમ આરોપી પાસેથી ફરીયાદીની તરફેણ માં નીકળતી નથી તે અંગે કોઈ વાંધા તકરાર કે તે માટે જરૂરી પુરાવો રજુ રાખવામાં આવેલ નથી.

ઉપરોક્ત ચુકાદાઓનો નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવેલ સિધ્ધાંતો ધ્યાને લેતા જ્યારે આ કામે સવાલવાળા ચેકમાં આરોપીની સહી નથી તે બાબતની તકરાર ન હોય અથવા જો તકરાર હોય તો તે તકરાર જરૂરી પુરાવા સાથે રેકર્ડ પુરવાર કરવામાં આવેલ ન હોય ત્યારે

ફરીયાદી તરફની દલીલ ફરીયાદીની તરફેણમાં છે તેમ માની શકાય જેથી ઉપરોક્ત કારણોસર ફલિત થાય છે કે, આરોપી તરફે ફરીયાદીની તરફેણમાં કાયદા મુજબ કરવાની રહેતી અનુમાનના ખંડન માટે મહત્વની કોઈ હકીકત અથવા પુરાવા આરોપી પક્ષે રેકર્ડ પર આવેલ ન હોય ત્યારે કાયદા મુજબ આરોપી વિરુદ્ધ થયેલ અનુમાનનું ખંડન થાય છે તેમ ફલિત થતું નથી. જેથી ઉપરોક્ત કરેલ ચર્ચાને અંતે ફલિત થાય છે કે, આ કામના ફરીયાદીને આરોપીએ આપેલ ચેક નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબ વગર વટાવેલ પરત થયેલ છે અને ત્યારબાદ આરોપીએ માંગણા નોટીસ ઉપરાંત પણ ફરીયાદીને ચેકની રકમ ચુકવી આપેલ નથી ત્યારબાદ ફરીયાદીએ હાલની ફરીયાદ નિયત સમય મર્યાદાની અંદર દાખલ કરેલ છે તથા કલમ-૧૩૮ ના ગુના સબબ ફરીયાદીની તરફેણમાં તથા આરોપીની વિરુદ્ધમાં જરૂરી અનુમાન કરવા માટે રેકર્ડે ફરીયાદપક્ષે જરૂરી પુરાવા રજુ રાખવામાં આવેલ છે. ત્યારબાદ આરોપી તરફે ફરીયાદીની તરફેણમાં કાયદા મુજબ કરવાના થતા અનુમાનના ખંડન માટે જરૂરી પુરાવા રજુ રાખવામાં આવેલ નથી જેથી ફરીયાદીની તરફેણમાં થયેલ કાયદાકીય અનુમાન અખંડીત રહે છે જે કારણસર આ કામના આરોપીએ નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટની કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો આચરેલ છે તેમ સ્પષ્ટપણે ફલિત થાય છે. આરોપી વિરુદ્ધ કલમ-૧૩૮ મુજબનો ગુનો નિઃશંકપણે પુરવાર થયેલ હોય, તે હકીકત ધ્યાને લેતા અત્રેની અદાલતને ફરીયાદીને યોગ્ય વળતર આપવાનો હુકમ કરવો પણ વ્યાજબી અને ન્યાયોચીત જણાય આવે છે.

આરોપી જાતે કોર્ટમાં હાજર થયેલ છે અને પોતાની સામેના આક્ષેપનો ઈનકાર કરી બચાવની માંગણી કરેલ છે. જેથી સદર કેશની જાણ હોવા છતાં ઈશદા પુર્વક હાજર રહેલ નથી કે ચેકની રકમ ચુકવી

આપેલ નથી.જેથી આરોપીને પોતાની સામેના કેશની જાણ હોવા છતાં ઈશિદા પુર્વક ફરીયાદીના કેશને વિલંબ કરવાના આશયથી ગેરહાજર રહેલ છે. જેથી આરોપીને ગેરહાજરીના કારણે કોર્ટ આરોપી કેશ ચલાવવા માટે આવે તેની રાહ જોઈ બેસી રહે તે ન્યાયી તથા ઉચીત નથી. હવે હાલના તબક્કે જ્યારે આજરોજ ઠરાવ તારીખ હોય, તેમજ જ્યારે આજરોજ સબબ કામ મારી સમક્ષ રજુ થયેલ ત્યારે વારંવાર આરોપી નો પોકાર કરાવતા કોર્ટ રૂબરૂ હાજર થયેલ નથી ત્યારે ફલીત થાય છે કે, આરોપીને આ કામનો હુકમ સાંભળવામાં રસ નથી જેથી આ હુકમ જાહેર થાય ત્યાં સુધી કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયેલ નથી. તેમજ નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટનું શરદ જેઠાલાલ સાવલા વીરૂધ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને બીજાઓ સી.આર. એમ.એ. નં. ૧૯૮૬૨ ઓફ ૨૦૧૫, જી.એલ.આર. હાઈકોર્ટ ૧૦૦૦૬૦૪૪ ના ચુકાદો ધ્યાને લેતાં જેમાં નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટે ઠરાવેલ છે કે,

That there is No illegality as regards the pronouncement of the judgment and order of conviction and sentence in the absence of the applicant accused. The judgment that the learned Magistrate may pronounce in the absence of the accused by itself will not vitiate the judgment. Sub section (7) of Section 353 of the Cr.P.C. clearly lays down that no judgment delivered by any criminal court shall be deemed to be invalid by reason only of the absence of any party. The trial Court committed no error in issuing a non-bailable warrant of arrest having noticed that the accused was not present at the time of pronouncement of the judgment and order of conviction and sentence. in view of the provisions of Section 418(2) of the Cr.P.C. when the accused sentenced to imprisonment is not present in the Court, the Court

has to issue a warrant of his arrest and the sentence shall commence on the date of his arrest.

In the absence of the convict accused, the learned advocate appearing for him cannot prefer an application under Section 389(3) of the Code for suspension of the sentence to enable the convict accused to prefer an appeal before the Sessions Court.

જેથી આ કામના આરોપી ઈરાદા પુર્વક કેશની કાર્યવાહીથી દુર રહેલ છે. જેથી આરોપીની ગેરહાજરીના કારણે ફરીયાદ પક્ષને અન્યાય કરી શકાય નહીં. જેથી ફરીયાદી પક્ષેની દલીલોનો સ્વીકાર કરી મુદ્દા નં. ૧ નો જવાબ " હ કા ૨ માં " આપી મુદ્દા નં. ૨ માટે મુજબનો આખરી હુકમ કરવામાં આવે છે.

– :: આખરી હુકમ :: –

- (૧) આથી, આ કામના આરોપી ઝાંપડા સામતભાઈ રામજીભાઈ, ઉ.વ.આ- ૩૮, ધંધો- ટ્રાન્સપોર્ટ, ધર્મ-હિન્દુ, રહે. ૩૬૪૯, કરાચી કોલોની, મુ. હળવદ. તા.હળવદ, જી. મોરબીનાઓને ધી ભારતીય નાગરીક સુરક્ષા સંહીતા, ૨૦૨૩ ની કલમ-૨૭૮ (૨) અન્વયે ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૮૧ ની કલમ-૧૩૮ મુજબના શિક્ષાને પાત્ર ગુન્હામાં દોષિત ઠરાવી ૧ વર્ષની સાદી કેદની સજાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.
- (૨) આરોપીએ ધી ભારતીય નાગરીક સુરક્ષા સંહીતા, ૨૦૨૩ ની કલમ- ૩૯૫(૩) અન્વયે રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા ત્રણ લાખ પુરા) ફરીયાદીને વળતર પેટે ચુકવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે, આરોપીએ વળતરની રકમ આ હુકમની તારીખથી એક માસમાં ચુકવી આપવી વિકલ્પે આ રકમ અદાલતમાં જમા કરાવવી, આરોપી

વળતરની રકમ ચુકવવામાં નિષ્ફળ જાય તો વધુ (૩) ત્રણ મહીનાની સાદી કેદની સજા અલગથી ભોગવવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

- (૩) આ કામના આરોપી સજા અંગેનો ચુકાદો સંભળાવતા સમયે ગેરહાજર રહેલ હોઈ, આરોપી ગેરહાજર રહેલ હોય અને તેમની હાજરી ડીસ્પેન્સ વીથ કરેલ ન હોય તે સંજોગોમા આરોપી ધી ભારતીય નાગરીક સુરક્ષા સંહીતા, ૨૦૨૩ ની કલમ-૪૦૪(૧)અનુસાર સદર ઠરાવની નકલ વિના મુલ્યે મેળવવા હકકદાર ઠરતા નથી અને આરોપી વિરુદ્ધ સજાની અમલવારી સારુ નોન બેલેબલ પોરંટ ઈસ્યુ કરવુ.

હુકમ આજરોજ તારીખ : ૧૦ મી, માહે : જુન, સને : ૨૦૨૬ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી મારી સહી કરી જાહેર કર્યો.

સ્થળ : સુરેન્દ્રનગર.

(જીજ્ઞેશકુમાર સુરેશભાઈ પંચાલ)

તારીખ : ૧૦ / ૦૬ / ૨૦૨૬.

પ્રિન્સીપાલ સિનિયર સિવિલ જજ અને
એડી.ચીફ જ્યુડીશ્યલ મેજિસ્ટ્રેટ,
સુરેન્દ્રનગર(જજ કોડ નં. GJ-00989)